

LUCYNA PRZEBÓRSKA
Akademia Rolnicza w Poznaniu

ANALIZA WARUNKÓW ROZWOJU TURYSTYKI WIEJSKIEJ I AGROTURYSTYKI NA PRZYKŁADZIE GMINY DROHICZYN (WOJ. PODLASKIE)

1. Wstęp

Jednym z wielu skutków wprowadzenia gospodarki rynkowej w Polsce jest wzrost zainteresowania rolników i mieszkańców terenów wiejskich pozarolniczą działalnością gospodarczą - handlową, usługową, rzemieślniczą, itp. Spośród wielu kierunków działalności pozarolniczej na terenach wiejskich, turystyka wiejska, czyli forma ruchu turystycznego w rejonach o niskim zaludnieniu, staje się w wielu regionach jedną z ważniejszych gałęzi lokalnej ekonomii.

Jednocześnie dane statystyczne i badania marketingowe dotyczące rozwoju turystyki i jej trendów, prowadzone w wielu krajach [Turystyka 1997, 1998], wskazują, że w najbliższych latach zarówno liczba podróży, jak i wydatki na nie będą wzrastać, ze szczególnym nasileniem podróży w ramach turystyki specjalistycznej i aktywnej oraz w mniejszych grupach. Przy wyborze miejsca wypoczynku i zakwaterowania będzie rosła relacja między ceną a jakością, a jakość środowiska stanie się decydującym czynnikiem przyciągającym turystów, zwłaszcza w rejonach wiejskich. Tereny wiejskie mają dużą szansę znacznie zyskać na wartości.

Niestety Polska jest wciąż, nawet po 10 latach od otwarcia granic, praktycznie nieznana w Europie jako kraj docelowy turystyki alternatywnej, nieskomercjalizowanej i aktywnej, w tym również turystyki wiejskiej. Poważną trudność stanowi, między innymi, dość niekorzystny obraz kraju postrzeganego często przez pryzmat szarego, przemysłowego, zanieczyszczonego i mało atrakcyjnego turystycznie Śląska. Przełamanie tego niekorzystnego obrazu kraju, poprzez upowszechnianie całego bogactwa przyrodniczo-krajobrazowego oraz dziedzictwa kulturowego jako scenerii dla rozwoju turystyki, skierowanej do turystów indywidualnych, jest więc zadaniem na najbliższe lata. Choć rynek krajowy turystyki pozostanie z pewnością szerszy niż zagraniczny, to ten drugi

mógłby jednak odgrywać znacznie większą rolę niż obecnie, zwłaszcza, że w ostatnich latach w takich krajach jak Niemcy, Holandia, Austria popularność turystyki wiejskiej bardzo wzrosła. Tymczasem w Polsce zarówno rynek usług turystyki wiejskiej, jak i popularność tego rodzaju wypoczynku dopiero się kształtują.

Według szacunków Majewskiego [1997] na obszarach, które od dawna potrafiły wykorzystać rentę swojego atrakcyjnego położenia, np. w górach, na pojezierzach czy na terenach nadmorskich, funkcjonuje obecnie około 10 tys. obiektów turystyki wiejskiej [Andrzejewska, 1999], a z danych ODR-ów, które prowadzą szkolenia agroturystyczne, wynika, że coraz więcej kolejnych obiektów przygotowuje się do świadczenia tego rodzaju usług. Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” w 1999 r. określiła liczbę gospodarstw wiejskich, które przyjmują w swoich domach turystów, na poziomie ponad 4 tys., z czego ponad 1,5 tys. traktuje swoją działalność bardzo profesjonalnie. Większość z nich jest zrzeszona w regionalnych stowarzyszeniach agroturystycznych (jest ich ponad 40), a te z kolei w Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej [Polska, Atlas Agroturystyczny, 1999].

Przykładem rejonu, który stosunkowo od niedawna próbuje zachęcić turystów do wypoczynku na swoich terenach wiejskich jest gmina Drohiczyn, położona w południowo-zachodniej części Wysoczyzny Drohicckiej, administracyjnie należącej do województwa podlaskiego, powiatu Siemiatycze. Miasto Drohiczyn leży w odległości około 120 km od Warszawy, 110 km od stolicy województwa - Białegostoku i 65 km od Siedlec. Całkowita powierzchnia miasta i gminy wynosi 208 km², co stanowi zaledwie 1% powierzchni województwa podlaskiego.

Niniejszy artykuł powstał na podstawie materiałów zebranych na terenie gminy Drohiczyn w listopadzie 1999 r., pochodzących głównie z wywiadów, przeprowadzonych w gospodarstwach świadczących usługi turystyczne na tym terenie, a także z wywiadów w Urzędzie Gminy, Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury (MGOK) i funkcjonującej przy nim Informacji Turystycznej oraz w Ośrodku Pomocy Społecznej. Ponadto w opracowaniu wykorzystano dane statystyczne GUS i US w Białymstoku.

Celem niniejszej pracy była próba oceny stanu gospodarstw prowadzących działalność turystyczną na przykładzie stosunkowo niewielkiej gminy rolniczej, określenia motywów podejmowania działalności turystycznej, przedstawienia warunków, możliwości i szans ich dalszego rozwoju, a także problemów związanych z ich funkcjonowaniem. W niniejszej pracy podjęto także próbę analizy czynników decydujących o rozwoju turystyki i agroturystyki na terenach wiejskich oraz barier, które ten rozwój ograniczają, na przykładzie typowo rolniczej, ale atrakcyjnej turystycznie, gminy Drohiczyn.

Nie każdy region, obszar wiejski, czy gospodarstwo nadaje się do przyjmowania turystów. Walory turystyczne, takie jak położenie, krajobraz, warunki

środowiskowe i ekologiczne oraz szeroko pojęta infrastruktura w największym stopniu wpływają na poziom atrakcyjności turystycznej danego regionu. Wolne zasoby środków produkcji i infrastruktura samego gospodarstwa decydują z jednej strony o możliwości świadczenia usług turystycznych, a z drugiej o atrakcyjności takiego gospodarstwa dla potencjalnych turystów. Dlatego też do pełnej oceny stanu turystyki w regionie konieczne jest dokonanie jego charakterystyki pod względem wymienionych cech.

2. Charakterystyka gminy drohiczyn

2.1. Ludność

Miasto i gminę Drohiczyn zamieszkuje 7788 mieszkańców, czyli 0,6% ludności województwa, w tym miasto ponad 2200 osób, tj. ok. 29% ogółu ludności gminy. Gęstość zaludnienia wynosi 36,1 osób na 1 km², co jest wskaźnikiem bardzo niskim (w całym województwie przypada 61 osób na km²). W ostatnich latach zaobserwowano zmniejszanie się liczby ludności zamieszkującej gminę, z wyjątkiem miasta Drohiczyn, które wykazuje tendencje do stopniowego powiększania się liczby ludności. Stale maleje natomiast liczba ludności wiejskiej. Tendencje te kształtowane są przez ruch naturalny ludności. Do roku 1996 trendy migracyjne w gminie sprzyjały zmniejszaniu się liczby ludności wiejskiej i powiększaniu się liczby ludności w mieście, ostatnio natomiast saldo migracji stałej jest ujemne nie tylko na wsi, ale również w mieście Drohiczyn.

Struktura wieku ludności zamieszkującej gminę charakteryzuje się w ciągu ostatnich 10 lat dużą dynamiką i systematycznym wzrostem poziomu starości jej mieszkańców. Obecnie w wieku produkcyjnym znajduje się ponad 54% ludności gminy, 20% jest już w wieku poprodukcyjnym, a na rynek aktywności zawodowej zaczynają wkraczać roczniki wyżowe. Oznacza to, że przynajmniej do roku 2005 znacznie zwiększy się liczba osób w wieku produkcyjnym, a co za tym idzie wzrośnie podaż na rynku pracy.

Ludność gminy utrzymuje się głównie z pracy w rolnictwie. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wśród osób utrzymujących się z pracy występowała tendencja do zmniejszania się udziału i liczby utrzymujących się z rolnictwa i pracujących wyłącznie lub głównie w rolnictwie, obecnie zaś zachodzi zjawisko odwrotne. W 1997 r. 77,5% pracujących związane było z rolnictwem indywidualnym, a wśród pozostałych, nie związanych z pracą na roli, dominowali pracownicy edukacji oraz w niewielkim odsetku pracujący w przemyśle, handlu i administracji. Chociaż na terenie gminy Drohiczyn działalność gospodarczą prowadzą ogółem 243 podmioty gospodarcze (w tym 203 prywatne), spośród większych zakładów produkcyjnych działają tylko Spółdzielnia Inwalidów (produkcja stolarsko-tapeciarska), Zakład Przetwórstwa Drzewnego i tartak w Ostrożanach. Zwraca też uwagę dość znaczny wzrost liczby i udziału osób

utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych, tj. rent i emerytur, co związane jest m.in. z nasilonym od lat osiemdziesiątych procesem demograficznego starzenia się populacji gminy.

Bezrobocie rejestrowane w gminie wynosi około 2,5% ludności w wieku produkcyjnym (dla całego woj. podlaskiego 11,6% - wg stanu na 31.07.1999). Jednak wskaźnik ten, zarówno dla całego województwa, jak i gminy wynika ze specyficznych kryteriów klasyfikacji, dlatego też może być mylący i nie obrazuje rzeczywistego nasilenia zjawiska. Województwo podlaskie ma bowiem najniższy w kraju poziom zatrudnienia i pracuje tam zaledwie 33% osób w wieku produkcyjnym [Surazska, 1999]. Ponadto część osób nie posiadających pracy i nie uprawnionych do zasiłku nie widzi potrzeby rejestracji w Rejonowym Urzędzie Pracy i poszukiwania zatrudnienia poprzez ten urząd. W związku z tym istnieją w gminie problemy związane z bezrobociem ukrytym, biernością zawodową części mieszkańców i powiększającą się liczbą osób pracujących „na czarno”, w tym wyjeżdżających zarobkowo poza granice kraju. W związku z tymi zjawiskami obserwuje się w ostatnim czasie ubożenie mieszkańców gminy, zwłaszcza terenów wiejskich, o czym świadczy m. in. liczba 220 osób korzystających obecnie z Opieki Społecznej (z różnego rodzaju zasiłków, dodatków mieszkaniowych, pomocy rzeczowej, zbiorów i wydawania rzeczy używanych).

2.2. Warunki życia ludności

Wyposażenie ludności w mieszkania jest dobre, chociaż w ostatnich latach ruch budowlany na terenie miasta i gminy Drohiczyn został mocno zahamowany i był minimalny. Wyposażenie w podstawowe instalacje stanowi jeden z głównych elementów wartości zasobów mieszkaniowych. Niestety, brak dokładnych aktualnych danych dla oceny jakości mieszkań w gminie. Jakość tę można ocenić jedynie na podstawie Spisu Rolnego z 1996 roku. Ponieważ jednak 72,7% ludności gminy zamieszkuje w gospodarstwach z użytkownikiem gospodarstwa rolnego można stwierdzić, że zarówno budynki rolników indywidualnych, jak i ich wyposażenie w podstawowe urządzenia komunalne jest lepsze niż przeciętnie w całym byłym woj. białostockim. Budynki podłączone są do sieci elektrycznej, w ostatnich latach w 95% zostały podłączone do wodociągu, a od roku 1995 znaczna większość posiada telefon. Niestety gmina nie ma jeszcze sieci kanalizacyjnej i własnej oczyszczalni ścieków, dlatego nieczystości płynne muszą być wywożone do odległych o 30 km Siemiatycz. Brak jest również połączeń do sieci gazowej, choć znaczna większość gospodarstw korzysta z gazu z butli.

2.3. Rolnictwo

Jak już wspomniano, zdecydowana większość ludności pracującej w gminie, tj. około 77%, związana jest z rolnictwem indywidualnym. Dlatego też główną funkcją gminy jest produkcja rolnicza. Na terenie miasta i gminy Drohiczyn znajduje się 1551 gospodarstw rolnych (łącznie z działkami rolnymi o powierz-

chni poniżej 1ha). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego (wraz z działkami) wynosi 11,8 ha użytków rolnych. Gminę charakteryzują stosunkowo wysokie plony zbóż oraz duży udział warzyw i owoców w powierzchni zasiewów. Gmina ma bardzo zróżnicowane warunki produkcji rolnej. Dominującymi gruntami w gminie są użytki rolne, które zajmują 81,2% powierzchni. Lasy stanowią 10,4% powierzchni gminy. Do sektora prywatnego należy 91,4% powierzchni gminy, a użytki rolne są w 98,5% własnością prywatną. Drohiczyn jest więc gminą typowo rolniczą.

2.4. Środowisko naturalne gminy

Turyści, którzy wybierają tereny wiejskie, jako miejsce swojego urlopu, najczęściej jako motyw takiego wyboru podają chęć wypoczyniania w kontakcie z czystą, nieskażoną przyrodą. Ochrona środowiska naturalnego jest więc dla rozwoju turystyki działalnością priorytetową i nie może być traktowana drugoplanowo.

Środowisko gminy Drohiczyn nie jest zdegradowane, a jej część położona jest w obszarze krajobrazu chronionego „Dolina Bugu”. Obszar ten stanowi najcenniejszy element przyrodniczy gminy i wraz z miastem Drohiczyń, posiadającym walory historyczne i krajobrazowe, decydują o szczególnych wartościach gminy. W tym kontekście mankamentami regionu są: rzeka Bug, której wody nie odpowiadają normom czystości, oraz brak oczyszczalni ścieków.

2.5. Wyposażenie w infrastrukturę i urządzenia obsługi ludności

Pod pojęciem infrastruktury najczęściej rozumie się „... zespół urządzeń i instytucji oraz różnych rodzajów działalności, stanowiących materialną i niematerialną podstawę rozwoju i sprawnego funkcjonowania produkcyjnych i nieprodukcyjnych działów gospodarki oraz całokształtu organizacji życia społeczeństwa.” [Identyfikacja priorytetów..., 1999]. Tak rozumiana infrastruktura jest niezbędna zarówno dla samych mieszkańców, jak i przyjeżdżających turystów. Rozwój turystyki wiejskiej wymusza też niejako rozbudowę i poprawę wyposażenia terenów wiejskich w infrastrukturę.

Gmina Drohiczyn jest wyposażona w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej, ekonomicznej i społecznej, tj. sklepy, obiekty gastronomiczne (w tym restauracja, 4 bary i hotel), 2 stacje paliw, co daje w sumie 212 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność handlową, gastronomiczną i usługową. Posiada także obiekty sportowe (12 boisk, 3 sale gimnastyczne) oraz ośrodki kultury (Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, muzeum, biblioteka, i kino). Wyposażenie to można określić jako wystarczające dla rozwoju turystyki na tych terenach.

3. Turystyka w gminie Drohiczyn

3.1. Atrakcyjność turystyczna

Pod względem atrakcyjności turystycznej oraz warunków wypoczynku i rekreacji w gminie Drohiczyn wyróżnia się dolina rzeki Bug w pasie Obszaru

Chronionego Krajobrazu. Szczególnie urokliwym i bogatym w walory przyrodniczo-widokowe miejscem, jednocześnie posiadającym zabytki architektury sakralnej i ciekawy układ urbanistyczny miasta jest Drohiczyn.

Atrakcyjność Drohiczyzna wynika m. in. z posiadania zabytków architektury sakralnej (Katedra i Kolegium Pijarów z XVIII w., kościół pofranciszkański z przełomu XVII i XVIII w. - zabytek klasy 0, cerkiew pod wezwaniem Mikołaja Cudotwórcy z XIX w.) i ciekawego układu urbanistycznego miasta, Góry Zamkowej (dawne grodzisko) wraz z widokiem roztaczającym się z jej szczytu, z położenia nad Bugiem i widoku miasta od strony rzeki. Zainteresowaniem turystów przyjeżdżających na te tereny cieszą się także obiekty sakralne, znajdujące się w pobliżu Drohiczyzna: drewniany kościół we wsi Miłkowice Maćki, kościół Sanktuarium Maryjne w Ostrożanach i zespół cerkiewny we wsi Narojki. Na terenach wiejskich gminy szczególnie wartościowymi obszarami dla turystyki i wypoczynku, z uwagi na bogactwo przyrody i pejzażu, są wsie: Zajęczniki, Bużyski i Arbasy Duże. Ponadto Drohiczyn położony jest w odległości około 100 km od Białowieży, 30 km od Świętej Góry Prawosławia - Grabarki oraz 40 km od Ciechanowca (Skansen i Muzeum Rolnictwa).

Na terenie gminy wyróżnia się 4 rejonu koncentracji turystyki i rekreacji. Pierwszy region związany jest właśnie z miastem Drohiczyznem, jako centralnym ośrodkiem obsługi turystycznej, w którym skoncentrowana jest też największa liczba obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, co sprawia, że miasto posiada doskonałe warunki do uprawiania turystyki i organizacji wypoczynku zarówno sezonowego, jak i całorocznego. Miasto posiada także znaczne ilości niewykorzystanych jeszcze terenów, oferowanych na cele budownictwa letniskowego, hotelarstwa, budownictwa sanatoryjnego i rehabilitacyjnego, jak również innych form wypoczynku i rekreacji.

Drugi rejon koncentracji turystyki związany jest ze wsią Zajęczniki, położoną na trasie turystycznej wzdłuż doliny Bugu. Znajdują się tam około 4 ha terenu przeznaczonego na cele zabudowy turystyczno-letniskowej. Kolejny rejon to wieś Minczewo, gdzie w planie gminy wyznaczonych zostało ponad 5 ha na cele budownictwa letniskowego. Ostatni z rejonów, które predysponują na terenie gminy Drohiczyn do wsi letniskowych, to rejon wsi Wierzchucy Nagórnej i Putkowic Nadolnych.

Gmina Drohiczyn przyciąga w okresie letnim turystów, choć na razie jest ich stosunkowo niewielu. W 1997 r. obiekty turystyczne miasta i gminy obsługiwały około 760 turystów, udzielając im 1540 noclegów. Istniejący tam potencjał kulturowy i krajobrazowo-przyrodniczy jest, jak dotąd, mało wykorzystany i bardzo słabo promowany. Nawet strona internetowa poświęcona gminie nie wydaje się na tyle atrakcyjna, aby przyciągnąć na te tereny nie tylko turystów, ale i inwestorów, których poszukuje. Wydaje się, że sąsiednie gminy, przykładają większą wagę i znaczenie do swojej promocji i reklamy.

Od 1994 r. działa na Podlasiu Podlaskie Stowarzyszenie Gmin, zrzeszające 16 rad gmin Podlasia Nadbużańskiego, na czele którego stoi burmistrz Drohiczyzna. Podstawowym celem działania Stowarzyszenia jest wspieranie samorządów i reprezentowanie interesów stowarzyszonych gmin, m. in. przez promocję regionu. Po pięciu latach funkcjonowania Stowarzyszenia trudno jednak zaobserwować wymierne skutki w zakresie promocji gminy Drohiczyń.

Atrakcyjne turystycznie położenie Drohiczyzny, z jednej strony w niedalekiej odległości od aglomeracji Warszawy, a z drugiej w sąsiedztwie np. Białowieży, w pasie przygranicznym oraz przyrodnicze i kulturowe walory tych obszarów i stosunkowo czyste środowisko naturalne dają szansę dla rozwoju turystyki wiejskiej i ekoturystyki, a tym samym ożywienia lokalnego rynku pracy.

3.2. Turystyka na terenach wiejskich

W gminie działalność turystyczną prowadzi 26 gospodarstw domowych, oferujących jednorazowo ponad 120 miejsc noclegowych o bardzo różnym standardzie. Potencjalne możliwości w zakresie oferty miejsc noclegowych wydają się jeszcze duże.

Większość kwater znajduje się na terenie miasta Drohiczyń a kwaterodawcy nie prowadzą gospodarstwa rolnego, co najwyżej posiadają niewielkie działki rolne. Nie są to więc typowe gospodarstwa „agroturystyczne”, ale raczej obiekty, które można by zaliczyć do turystyki wiejskiej. Niemniej w wydawanych na terenie gminy ulotkach reklamowych określane są one jako gospodarstwa agroturystyczne, co wynika chyba bardziej z potocznego, popularnego stosowania określenia „agroturystyka” w odniesieniu do wszelkich przedsięwzięć związanych z turystyką na terenach wiejskich lub słabo zaludnionych. Ponadto określenie „agroturystyka”, mocno spopularyzowane w ciągu ostatnich lat przez prasę i media, stało się dość modne i wydaje się bardziej przemawiać do potencjalnych klientów. Dla wielu osób turystyka na terenach wiejskich, turystyka wiejska i agroturystyka są po prostu pojęciami tożsamymi [Przezbórska, 1998].

Większość kwaterodawców (88%) oferuje pokoje w budynkach, w których sami mieszkają; najczęściej jest to niewykorzystane przez właścicieli piętro domu, czyli 2-3 pokoje (miejscza noclegowe dla 6-10 osób). Do wynajęcia są też 3 oddzielne domki dla turystów, w tym dwa bez specjalnych wygód (np. z WC na zewnątrz), dające jednak zarówno wynajmującym, jak i kwaterodawcom większą swobodę i niezależność. Tylko kilku gospodarzy oferuje także wyżywienie, a wynika to głównie faktu, że pracują zawodowo poza domem. Pozostali umożliwiają gościom korzystanie z kuchni i samodzielne przygotowywanie posiłków. Niektórzy są też skłonni sprzedawać gościom produkty z własnego gospodarstwa lub ogrodu, choć częściej udostępniają je nieodpłatnie. Ceny kwater są bardzo umiarkowane i wynoszą od 17-20 zł za dobę od jednej osoby lub w przypadku domku 50-100 zł za cały domek. W wielu przypadkach cena jest umowna

między kwaterodawcą a konkretnymi gośćmi i zależy od liczby przyjmowanych turystów i okresu, w którym przyjeżdżają.

Biorąc pod uwagę, że kwaterodawcy rocznie przyjmują zaledwie kilku turystów, głównie latem, dochody, jakie uzyskują z wynajmu pokoi są na razie bardzo niewielkie, stanowiąc tylko uzupełniające źródło ogólnego dochodu.

Poza noclegami i wyżywieniem, większość kwaterodawców oferuje także możliwość zorganizowania ogniska lub grilla, w niektórych można wypożyczyć rowery, a trzy mogą zorganizować przejażdżki konne lub bryczką.

Większość z kwater funkcjonuje zaledwie od kilku lat (2-3 lata), choć są i takie które prowadzą tego typu działalność znacznie dłużej (nawet 8-10 lat). Jednak dopiero od niedawna ta forma działalności turystycznej zaczyna przybierać bardziej zorganizowane struktury, co dzieje się głównie dzięki mobilizacji kwaterodawców przez kierowniczkę Informacji Turystycznej i jednocześnie MGOK w Drohiczynie, która objęła niejako „opiekę” nad tymi gospodarstwami. Nie powstało jeszcze regionalne stowarzyszenie agroturystyczne oraz nie została podjęta współpraca z Podlaskim Stowarzyszeniem Agroturystycznym z siedzibą w Białymstoku ani Nadbużańskim Stowarzyszeniem Agroturystycznym w Woli Uhruskiej. Kwater nie poddano standaryzacji i kategoryzacji i są jeszcze bardzo słabo reklamowane. Poza spisem wszystkich kwater we wspomnianej ulotce dotyczącej Drohiczyna, właściwie żadne z gospodarstw nie posiada własnego folderu reklamowego, a tylko niektórzy spośród kwaterodawców zaczynają dopiero myśleć o wydaniu i rozpowszechnieniu takiej publikacji, doceniając rolę promocji i reklamy.

Niestety, bardzo słaba lub wręcz żadna jest współpraca z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Siemiatyczach. Kwaterodawcy nie znają swojego regionalnego doradcy, nie przeszli szkolenia w zakresie agroturystyki i powszechnie wskazują, że nie otrzymują z jego strony żadnej pomocy. Sami jednak nie występowali o tego rodzaju pomoc. Odbył się zaledwie jedno spotkanie z doradcą, dotyczące m.in. oznakowania gospodarstw prowadzących wynajem pokoi tablicami z agroturystycznym logo - dużą literą A i margerytkami, ale tylko kilku kwaterodawców nabyło te tablice i oznakowało swoje domy.

3.3. Plany zagospodarowania gminy i rozwoju turystyki

W planie zagospodarowania przestrzennego na najbliższe lata gmina zakłada rozwijanie funkcji turystycznej i wypoczynku w formie agroturystyki i jej obsługi, mieszkalnictwa rekreacyjnego, wypoczynku letniskowego, usług turystycznych, turystyki wodnej oraz różnych form turystyki lądowej, turystyki poznawczej związanej z historią tych ziem i jej zabytkami.

Gmina zamierza na swoim terenie wyznaczyć i przeprowadzić ścieżki spacerowe, rowerowe, tereny sportu i rekreacji, plaże kąpieliska (po osiągnięciu odpowiedniej klasy czystości wody w Bugu). Ponadto na niezabudowanych dział-

kach, położonych w granicach zwartej zabudowy wsi, mogą być realizowane funkcje mieszkaniowo-lotniskowe, pensjonatowe, usługowe i inne, przeznaczone na cele wypoczynku i rekreacji. Do celów lotniskowych mogą też być adaptowane opuszczone zagrody i inne niewykorzystane obiekty. Szlaki turystyczne powinny być wyposażone w urządzenia techniczne i sanitarne oraz odpowiednie usługi.

3.4. Uwagi końcowe

Oprócz poprawy jakości usług turystycznych i infrastruktury gminy konieczne jednak będzie także, a może przede wszystkim, położenie znacznie większego nacisku na promocję i reklamę gminy, zwłaszcza przez:

- różnego rodzaju foldery, broszury, informatory, a także internet, w którym gmina ma już swoje strony, ale jak dotąd mało atrakcyjne;
- współpracę z biurami podróży lub agencjami turystycznymi w dużych miastach;
- podjęcie współpracy z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, zwłaszcza w zakresie szkoleń agroturystycznych oraz źródła informacji i pomocy dla kwaterodawców;
- utworzenie własnego lub przyłączenie się do któregoś z istniejących już w regionie stowarzyszeń agroturystycznych, co umożliwiłoby gospodarstwu skuteczniejszą promocję i reklamę zarówno regionu, jak i samych kwater agroturystycznych;
- aktywnego udziału kwaterodawców w wystawach, targach i innych akcjach promocyjnych;
- przeprowadzenie kategoryzacji i standaryzacji gospodarstw.

Jak dotąd turystyka na terenie Drohiczyzna i okolic nie ma istotnego znaczenia, choć w planach gminy i samych mieszkańców ma stanowić, obok rolnictwa, drugie źródło dochodów i pracy. Potencjalne korzyści z rozwijania turystyki są jednak na tyle duże, zarówno dla całej gminy, jak i samych kwaterodawców, że działania w tym kierunku powinny być prowadzone bardzo intensywnie i systematycznie. Rozwijanie turystyki na obszarach wiejskich jest bowiem procesem długotrwałym i w dużej mierze zależy od działań marketingowych prowadzonych w celu promocji i reklamy danego obszaru. *W turystyce na sukces pracuje się długo* pisze Majewski [1997], *kiedy jednak uda się wykreować pozytywny wizerunek regionu czy miejscowości, korzyści będą wymierne.*

BIBLIOGRAFIA

1. Andrzejewska O. (1999): *Wczasy pod gruszą - agroturystyka w modzie*. BOSS-Rolnictwo nr 38 (505), 24.9.1999, Warszawa.
2. Drzewiecki M. (1995): *Agroturystyka. Założenia - uwarunkowania - działania*. Bydgoszcz, s. 69 - 70.
3. Identyfikacja priorytetów w modernizacji sektora rolno-spożywczego w Polsce (1998). Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Projekt PL. 9312/05-09/553, Warszawa.
4. Majewski J. (1997): *Turystyka wiejska - przejściowa moda czy rzeczywista szansa dla wsi*. [w:] Wielofunkcyjność wsi w warunkach bezrobocia. Red. nauk. Goryńska Bittner B., Kaczmarek Z., Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, s. 45 - 60.
5. Polska, Atlas agroturystyczny (1999), Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”, Katalog 1999-2000, Warszawa.
6. Przezbórska L. (1998): *Turystyka wiejska czy agroturystyka. Terminologia, formy turystyki alternatywnej i ich rozwój na przestrzeni wieków*. [w:] Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 1/98 (16), CDiEwR Poznań, str. 65 - 73.
7. Rocznik statystyczny województwa białostockiego 1997 i 1998, US Białystok.
8. Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa (1999), Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
9. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Drohiczyn (1999), Zarząd Miejski w Drohiczynie, Drohiczyn.
10. Turystyka w 1997 r. (1998) Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa.
11. Surazska Wisła (1999): Potrzebna strategia, Perspektywy rozwojowe. Cykl: Regiony Polski, Rzeczpospolita Nr 24, 22.09.
12. Wczasy pod gruszą (1995). Poradnik dla rolników rozpoczynających działalność agroturystyczną. Zachodnie Centrum Organizacji, Zielona Góra 1995.